

PATVIRTINTA
Akcinės bendrovės
Vidaus vandens kelių direkcija
generalinio direktoriaus
2025 m. rugsėjo 5 d.
įsakymu Nr. 4S-73

**AKCINĖS BENDROVĖS VIDAUS VANDENS KELIŲ DIREKCIJA
KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO MOTYVUOTA IŠVADA
DĖL MAŽOS VERTĖS PIRKIMŲ VYKDYMO**

2025-09-01

1. BENDRA INFORMACIJA

Pateikiamas analizės objektas – pasirinkta veiklos sritis, kurioje egzistuoja didelė korupcijos tikimybė, analizės tikslas, analizės laikotarpis, nurodoma kas atliko analizę

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 10 straipsniu, Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2021 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 2-246 „Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo ir jo atlikimo tvarkos rekomendacijų patvirtinimo“ (toliau – Rekomendacijos) akcinėje bendrovėje Vidaus vandens kelių direkcija (toliau – Bendrovė) buvo atliktas veiklos srities, kurioje egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, vertinimas ir korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas.

Analizuota veiklos sritis – Mažos vertės pirkimų (toliau – MVP) organizavimas, kai taikomos išimties (vienas tiekėjas dėl techninių/unikalumo priežasčių, išimtinės teisės/monopolio atvejai, konkretus tiekėjas ir pan.), ir jų dokumentavimas nuo poreikio suformavimo iki sutarties vykdymo.

Analizės tikslas – nustatyti rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas atsirasti korupcijai Bendrovės vykdomos veiklos srityje, įvertinti, ar veiklos sritį reglamentuojantys vidaus teisės aktai yra aiškūs ir nedviprasmiški (nedidina korupcijos pasireiškimo rizikos) ir pasiūlyti prevencijos priemonės šiems korupcijos rizikos veiksniams suvaldyti ir pašalinti.

Analizės laikotarpis – 2024 m. rugpsėjo 1 d. – 2025 m. rugpjūčio 1 d.

Analizę atliko – už korupcijos prevenciją atsakingas asmuo – teisės ir prevencijos vadovas.

2. ANALIZĖS REZULTATAI

2.1. Analizuotų ir vertintų teisės aktų ar kitų dokumentų sąrašas

Pateikiami veiklos sritį reglamentuojantys teisės aktai ar kiti dokumentai

- 1) Bendrovės įstatai;
- 2) Bendrovės generalinio direktoriaus 2024-04-30 įsakymu Nr. 4S-44 patvirtintas mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas;
- 3) 2024 ir 2025 metų pirkimų planai;
- 4) MVP suvestinė (2024-09-01 – 2025-08-01);
- 5) Trijų pirkimų dokumentai:
 - A – IT DEKA sistemos priežiūra (UAB „Nevda“; sutartis 7S-74),
 - B – Hidrometeorologinės (specialiosios/monopolinės) paslaugos (LHMT; sutartis 7S-59),
 - C – Reklamos paslaugos (UAB „Diena Media News“; sutartis 7S-10).

2.2. Vertinimo metodika

Nurodomas pasirinktas vertinimo būdas (atliktas vidinis tyrimas, atlikta apklausa, atlikta lyginamoji, sisteminė dokumentų analizė, teisės aktų ar procedūrų peržiūra/vertinimas, ekspertinis vertinimas, SWOT analizė, pagrindinių priežasčių analizė, priežasčių ir efekto analizė, rizikos pasekmių vertinimo analizė ar kt.)

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą buvo atlikta sisteminė teisės aktų ir kitų dokumentų analizė, vykdyti vidiniai tyrimai/patikrinimai, atlikta CPO katalogo patikra, pasirinktų MVP analizė.

2.3. Veiklos srities monitoringas

Pateikiama informacija apie anksčiau atliktus veiklos srities vertinimus, t. y. Specialiųjų tyrimų tarnybos atliktus antikorporucinius ir korupcijos rizikos vertinimus, surašant išvadas, atliktus korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimus, surašant motyvuotas išvadas. Pateikiama informacija, ar vertinimuose pateiktos rekomendacijos ir priemonės yra įgyvendintos, įvertinti, ar rekomendacijos ir priemonės buvo veiksmingos.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas viešųjų pirkimų srityje buvo atliktas 2021 metais, analizuota sritis – Viešųjų pirkimų organizavimas ir vykdymas. Atsižvelgiant į reikšmingus teisės aktų pakeitimus viešųjų pirkimų srityje, tikslinga atlikti detalesnį monitoringą, įvertinti MVP vykdymo ir valdymo procesus bei juos tinkamai reglamentuoti.

2.4. Analizės rezultatas

Pateikiami esamos situacijos analizės rezultatai, atsižvelgiant į situacijos vertinimo kriterijus, ir įvardijamos priežastys, didinančios korupcijos pasireiškimo rizikos lygį, ir kita svarbi informacija.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas pradedamas nuo teisės aktų, reglamentuojančių audituojamą veiklą, susipažinimo ir analizės, kurių metu tikslinga identifikuoti teisinio reglamentavimo spragas, galimybę dviprasmiškai taikyti teisės aktų nuostatas, įvertinti sprendimų priėmimo procedūros aiškumą, įvertinti teisės aktų taikymo praktiką, nustatyti, kurios teisės aktų nuostatos sudaro sąlygas korupcijai.

Organizacinis pirkimų kontekstas VVKD yra aiškiai apibrėžtas: pirkimai planuojami metiniu ciklu su tarpiniais atnaujinimais, sprendimai fiksuojami VIPIS ir DVS sistemose, taikomas „keturių akių“ kontrolės principas, prioritetas teikiamas CPO, o sutarčių vykdymo kontrolę atlieka paskirti atsakingi asmenys, kurie taip pat užtikrina priėmimo–perdavimo aktų ar sąskaitų faktūrų patikrą bei delspinių taikymą. Interesų konfliktai valdomi deklaracijomis ir nusišalinimų registru. Procesas vertinamas kaip nuoseklus: poreikio formavimas ir planavimas pereina į rinkos ir CPO patikrą, tuomet rengiamos apklausos sąlygos ir kvietimai, vykdomas pasiūlymų vertinimas ir priimamas sprendimas, sudaroma ir viešinama sutartis, o galiausiai užtikrinama vykdymo kontrolė bei atsiskaitymai. Sprendimų medis paprastas: jei CPO priemonė prieinama ir ekonomiškai efektyvi, pirkimas vykdomas per CPO; jei CPO nėra ar jis neefektyvus, pasirenkama konkurencinė apklausa (kai įmanoma – ne mažiau kaip trys dalyviai) arba taikoma išimtis (vienas tiekėjas, monopolis ar konkretus kanalas).

Siekiant, kad bylų analizė būtų reprezentatyvi, taikyti bylų atrankos kriterijai yra tokie:

- 1) rizikos tipų reprezentatyvumas, apimantis technines ar unikalumo priežastis (kai yra tik vienas tiekėjas), išimtinės ar monopolinės paslaugas ir atvejus, kai pasirenkamas konkretus kanalas arba „ne CPO“;
- 2) vertė ir poveikis, dėl kurių prioritetas teiktas didesnės vertės ir veiklos tęstinumui reikšmingoms paslaugoms, tokioms kaip IT, sauga ar informavimas;
- 3) dokumentavimo įrodymai, reiškiantys, kad atrenkamose bylose privalo būti esminiai sprendimo dokumentai – paraiška, pažyma ar protokolai, sutartis ir techniniai ar teisiniai pagrindimo įrodymai;
- 4) sutarties dinamika, t. y. keitimai, pratęsimai ar pasikartojantys pirkimai tam pačiam tiekėjui;

5) tiekėjų koncentracija, kai kategorijoje dominuoja vienas ar keli tiekėjai.

Pagal šiuos kriterijus atrinktos A, B ir C bylos:

- A byla – IT DEKA sistemos priežiūra, kurioje vieno tiekėjo pasirinkimas nulemtas techninio suderinamumo ir teisių, o paslauga laikytina kritine IT infrastruktūros dalimi;
- B byla – Lietuvos Hidrometeorologijos tarnybos (LHMT) teikiamos hidrometeorologinės paslaugos, kurios yra monopolinės pagal teisės aktus ir svarbios saugai bei perspėjimų sistemai;
- C byla – reklamos paslaugos konkrečiame kanale, reikalaujančios stipraus rinkos tyrimo pagrindimo.

Bylų analizės rezultatai rodo, kad A byloje vieno tiekėjo situacija pagrįsta tiek techniniu suderinamumu, tiek tiekėjo teisių raštu; sutarties trukmė dvidešimt keturi mėnesiai, o esminė tolesnė užduotis – labai aiškiai atskirti „palaikymo“ ir „vystymo“ dalis, nes pastaroji turėtų būti perkama konkurencingai, jei techniškai įmanoma. B byloje turime valstybinę specialiąją (monopolinę) paslaugą su įkainiais, patvirtintais įsakymu, CPO kataloge atitikties nėra, o pagal sutartį priėmimo aktai nesudaromi – atsiskaitymas vyksta pagal mėnesio sąskaitas faktūras, todėl reikalingi alternatyvūs vykdymo įrodymai (pateiktų perspėjimų suvestinės ar analogiški dokumentai). C byloje konkretus kanalas pasirinktas remiantis rinkos tyrimo suvestine, kuri apima auditorijas, tiražus ir kainą už vienetą; be to, pateikti CPO patikros įrodymai, todėl rekomenduojama tokį suvestinės standartą taikyti visiems komunikacijos pirkimams.

Apibendrinant, bendras MVP srities rizikos lygis vertinamu laikotarpiu yra žemas-vidutinis: išimčių dalis riboja konkurenciją ir savaime kelia didesnio įrodymų standarto poreikį, tačiau tinkamai suvaldžius atsekamumą rizika pagrįstai mažintina.

3. VEIKLOS SRITIES VERTINIMO METU NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI

Papunkčiui nurodomi nustatyti vertinimo metu nustatyti korupcijos rizikos veiksniai (išoriniai, sisteminiai, vidiniai, individualūs) dėl teisinės bazės netobulumo/nebuvimo, neaiškių ar neskaidrios sprendimų priėmimo procedūrų, nuolatinio pobūdžio tam tikrų nustatytų procedūrų nesilaikymo, blogos organizacijos kultūros, netinkamos darbų ir procesų kontrolės ir priežiūros mechanizmų ir kt., pateikiant korupcijos rizikos įvertinimą (maža, vidutinė, didelė)

Apibendrinus MVP organizavimo ir vykdymo procesus, galima daryti šias išvadas: Išorinėje aplinkoje riziką augina rinkos koncentracija ir natūralios monopolijos, kaip antai LHMT teikiamos specialiosios paslaugos; nors tai teisiškai pagrįsta ir transliuoja žemą-vidutinę riziką, konkurencijos ribotumas išlieka objektyvi sąlyga padidintam įrodymų standartui. Sisteminiu lygmeniu riziką lemia išimčių taikymas – vieno tiekėjo, monopolijos ar konkretaus kanalo scenarijai, kuriems reikalinga aukšta motyvų ir įrodymų kokybė; taip pat iškyla „ne CPO“ sprendimo pagrindimo kokybės klausimas, todėl CPO paieškos ekrano ar žurnalo įrodymų kaupimas privalo būti nuoseklus, nes ši sritis be standartizacijos laikytina vidutinio lygio rizika. Rinkos tyrimo brandos netolygumas, ypač komunikacijos pirkimuose, gali skatinti selektyvumą; dėl to rinkos suvestinių standartizavimas (auditorija, tiražai, kaina už vienetą, žaliųjų kriterijų patikra) yra būtinas ir šiuo metu vertinamas kaip vidutinės rizikos mažinimo kryptis. IT pirkimų srityje svarbiausias vidinis veiksnys – aiškus sutarčių objekto apibrėžimas ir griežtas atskyrimas tarp palaikymo ir vystymo: nesuvaldžius ribų, atsiranda pavojus nepagrįstai išplėsti monopolines sutartis, o tai didina riziką iki vidutinės–didelės. Atsekamumas VIPIS ir DVS sistemose, įskaitant priedų pilnumą, sprendimų protokolus ir kvietimų pėdsaką, laikytinas vidutinės reikšmės rizika, kuriai valdyti būtina bylos „minimumo“ patikra uždarymo metu. Vykdymo kontrolė, priklausoma nuo sutarties prižiūrėtojo, privalo operatyviai valdyti sutarties vykdymą, tikrinti aktus ar sąskaitas faktūras ir, kai reikia, taikyti delpinigių; esama būklė leidžia vertinti riziką kaip žemą-vidutinę. Bylos lygmens nuorodų ar priedų suvestinių taikymas sustiprintų atsekamumą ir dar labiau sumažintų žemą-vidutinę riziką.

Šių veiksmų neigiamos įtakos mažinimui siūlomos priemonės yra suformuluotos taip, kad atitiktų Susisiekimo ministerijos priemonių plano logiką. Pirmiausia numatoma įdiegti privalomą „vienintelio tiekėjo“ pažymą su CPO ir rinkos patikros logu: viename dokumente turi būti aiškiai suformuluoti motyvai, pridėtos CPO paieškų ekrano kopijos ir alternatyvų ar bendrųjų sąnaudų (TCO) paieška; šią priemonę vykdo už viešųjų pirkimų vykdymą atsakingi darbuotojai. Antra, siekiant nuoseklumo planavimo ir paraiškų vizavimo metu, rengiama CPO/CVP IS sprendimo matrica, apibrėžianti, kada pirkimas privalo vykti per CPO, kada tai būtų neefektyvu ir kaip tai fiksuojama vizavimo grandinėje; atsakingi viešųjų pirkimų specialistai ir Finansų direktorius. Trečia, visoje organizacijoje įtvirtinamas rinkos tyrimo suvestinės standartas – kai įmanoma, apimantis mažiausiai tris alternatyvius tiekėjus ir pateikiantis kainos už vienetą bei žaliųjų kriterijų informaciją; už parengimą atsakingi iniciatoriai ir viešųjų pirkimų specialistas.

Atsižvelgiant į pateiktą teisinį pagrindą, dokumentų analizę ir MVP bylų rezultatus, daroma galutinė išvada, kad VVKD MVP srities teisinis karkasas veikia, tačiau rizikos lygis galėtų būti mažinamas sumažinus išimčių taikymo mastą. Įgyvendinus nurodytas priemones – ypač standartizavus „vienintelio tiekėjo“ įrodymų logą, įtvirtinus CPO sprendimo matricą ir taikant išplėstą rinkos suvestinę – tikėtina mažinti korupcijos pasireiškimo tikimybės lygį nuo vidutinio iki žemo, kartu padidinant sprendimų atsekamumą ir viešųjų pirkimų skaidrumą.

3.1. Siūlymai dėl korupcijos rizikos veiksmų neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo

Pateikiamos siūlomos priemonės veiklos srities vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams mažinti ar panaikinti pagal Lietuvos Respublikos susisiekimo ministrui priskirtų valdymo sričių korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plano formą:

Eil. Nr.	Priemonė	Atsakingas vykdytojas	Įvykdymo terminas	Laukiamas rezultatas
1	„Vienintelio tiekėjo“ pažyma + CPO/rinkos patikros logas (privalomas bylos failas), apimantis: 1) taikomos išimties tipą ir motyvus; 2) CPO paieškos ekrano(-ų) kopijas (2–3 raktiniai žodžiai, data/valanda); 3) techninės/teisinės priklausomybės įrodymus (gamintojo/teisių turėtojo raštas, licencinės sąlygos, suderinamumo/API matrica); 4) alternatyvų/TCO paiešką (kodėl alternatyvos netinka ar yra neproporcingos).	AB Vidaus vandens kelių direkcija	2025-12-31	100 % vieno tiekėjo ir „konkreto kanalo“ MVP bylų turi logą (failą)
2	CPO/CVP IS sprendimo matrica (paraiškų vizavimui): • kriterijai, kada privaloma naudotis CPO, kada leidžiama konkurencinė apklausa arba išimtis; • efektyvumo vertinimo taisyklė (kaina, terminas, techninė atitiktis); • dokumentavimo reikalavimai („CPO yra / nėra“, ekrano kopija privaloma); • sprendimų medis ir atsakomybės; • įdiegimas kaip privalomas laukas/forma VIPIS/DVS paraiškoje.	AB Vidaus vandens kelių direkcija	2025-12-31	100 % paraiškų sprendimas priimtas pagal matricą (su CPO įrodymu)
3	Rinkos tyrimo suvestinės standartas: • min. 3 tiekėjai (kai įmanoma) ir jų palyginimas pagal auditoriją/tiražus/reitingus, vienetinius įkainius ir bendrą biudžetą; • duomenų šaltiniai (medijos planavimo įrankiai, tiekėjų pasiūlymai, oficialūs tarifai); • žaliųjų/kokybės kriterijų patikra; • išvada „kodėl pasirenkamas X“; • prisegami įrodymai (PDF/ekranai), nuorodos į DVS.	AB Vidaus vandens kelių direkcija	2025-12-31	100 % komunikacijos ir IT paslaugų bylų turi suvestinę pagal standartą